

KONVENCIJA DĖL TERITORINĖS JŪROS IR GRETUTINĖS ZONOS*

Valstybės, šios Konvencijos Šalys,
s u s i t a r ė:

I DALIS TERITORINĖ JŪRA

I SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis

1. Valstybės suverenitetas be jos sausumos teritorijos ir vidaus vandenų apima ir gretimą jos pakrantės jūros juostą, kuri vadinama teritorine jūra.
2. Šis suverenitetas įgyvendinamas pagal šių straipsnių nuostatas ir kitas tarptautinės teisės normas.

2 straipsnis

Pakrantės valstybės suverenitetas apima ir oro erdvę virš teritorinės jūros, taip pat jos dugną ir jo gelmes.

II SKYRIUS. TERITORINĖS JŪROS RIBOS

3 straipsnis

Jei šiuose straipsniuose nėra nustatyta kitaip, įprastine bazine linija, naudojama matuoti teritorinės jūros plotį, yra laikoma didžiausio atoslūgio linija išilgai kranto, kaip ji yra pažymėta pakrantės valstybės oficialiai pripažintuose stambaus mastelio jūrų žemėlapiuose.

4 straipsnis

1. Vietovėse, kuriose kranto linija yra giliai išraižyta ir vingiuota arba kuriose išilgai ir netoli kranto yra salų virtinė, gali būti naudojamas tiesiųjų bazinių linijų, jungiančių atitinkamus taškus, metodas, pagal kurį yra nustatoma bazinė linija, nuo kurios yra matuojamas teritorinės jūros plotis.
2. Brėžiant tokias bazines linijas negalima pastebimai nukrypti nuo bendrosios kranto krypties, o jūros zonos, esančios iki tų linijų, turi būti pakankamai glaudžiai susijusios su sausumos teritorija, kad joms galiotų vidaus vandenų režimas.
3. Bazinės linijos brėžiamos iki jūros dugno iškilimų, pastebimų atoslūgio metu, ir nuo tų iškilimų tik tuo atveju, jei ant jų yra pastatyti švyturiai ar panašūs įrenginiai, kurie visą laiką yra iškilę virš jūros paviršiaus.
4. Jei pagal šio straipsnio 1 dalies nuostatas yra taikomas tiesiųjų bazinių linijų metodas, nustatant konkrečias bazines linijas gali būti atsižvelgta į ypatingus ekonominius atitinkamo regiono interesus, kurių tikrumą ir svarbą aiškiai patvirtina ilgalaikė praktika.
5. Valstybė negali taikyti tiesiųjų bazinių linijų sistemos taip, kad kitos valstybės teritorinė jūra būtų atkirsta nuo atvirosios jūros.
6. Pakrantės valstybė privalo aiškiai pažymėti tiesiąsias bazines linijas jūrų žemėlapiuose, kurie turi būti tinkamai paskelbti.

* Lietuvos Respublikai įsigaliojo 1992 m. kovo 1 d.

5 straipsnis

1. Vandenys, esantys į sausumos pusę nuo teritorinės jūros bazinės linijos, yra valstybės vidaus vandenų dalis.

2. Jei nustatant tiesiąją bazinę liniją pagal 4 straipsnį į vidaus vandenį yra įtraukiami tokie plotai, kurie anksčiau buvo laikomi teritorinės jūros arba atvirosios jūros dalimi, tai tokiuose vandenyse galioja taikaus plaukimo teisė, nurodyta 14–23 straipsniuose.

6 straipsnis

Išorinė teritorinės jūros riba yra linija, kurios kiekvienas taškas yra nutolęs nuo artimiausio bazinės linijos taško per nuotolį, lygų teritorinės jūros pločiui.

7 straipsnis

1. Šis straipsnis taikomas tik toms įlankoms, kurių krantai priklauso vienai valstybei.

2. Pagal šiuos straipsnius įlanka yra laikomas aiškus kranto įlinkis, kurio įlinkimas į sausumą lyginant su jo žiočių pločiu yra tokio dydžio, kad jis suformuoja sausumos apsuptą vandens plotą ir yra daugiau, negu paprastas kranto vingis. Tačiau kranto įlinkis laikomas įlanka tik tuo atveju, jei jo plotas yra lygus arba didesnis už plotą pusės apskritimo, kurio diametras yra per tokio įlinkio žiotis išvesta linija.

3. Matavimo tikslais kranto įlinkio plotu yra laikomas tas plotas, kuris susidaro tarp didžiausio atoslūgio linijos palei įlinkio krantus ir linijos, jungiančios įlinkio natūralių žiočių taškų didžiausio atoslūgio žymes. Jei dėl toje vietoje esančių salų kranto įlinkis turi daugiau kaip vienerias žiotis, pusapskritimis yra brėžiamas pagrindu imant liniją, kurios ilgis yra lygus visų linijų, einančių per skirtingas tokio kranto įlinkio žiotis, ilgių sumai. Kranto įlinkyje esančios salos yra laikomos to kranto įlinkio vandens teritorijos dalimi.

4. Jei atstumas tarp įlankos natūralių žiočių taškų didžiausio atoslūgio žymių neviršija dvidešimt keturių mylių, įlanką uždaranti linija gali būti išvesta tarp šių dviejų didžiausio atoslūgio žymių, ir taip atskirti vandenys yra laikomi vidaus vandenimis.

5. Jei atstumas tarp įlankos natūralių žiočių taškų didžiausio atoslūgio žymių viršija dvidešimt keturias mylias, tai įlankoje yra išvedama dvidešimt keturių mylių ilgio tiesioji bazinė linija taip, kad ji atskirtų maksimalų vandens plotą, kurį galima atskirti tokio ilgio linija.

6. Ankstesnės šio straipsnio nuostatos negalioja vadinamosioms „istorinėms“ įlankoms, taip pat visais atvejais, kai yra naudojama tiesiųjų bazinių linijų sistema, nurodyta 4 straipsnyje.

8 straipsnis

Delimituojant teritorinę jūrą, toliausiai į jūrą išsikišę pastovūs uosto įrenginiai, sudarantys nedalomą uosto sistemos dalį, yra laikomi kranto dalimi.

9 straipsnis

Reidai, kurie paprastai naudojami laivams pakrauti, iškrauti, taip pat jiems stovėti nuleidus inkarą, ir kurie kitu atveju būtų visiškai ar iš dalies už išorinės teritorinės jūros ribos, priklauso teritorinei jūrai. Pakrantės valstybė turi aiškiai paženklinti tokius reidus ir pažymėti juos jūrų žemėlapiuose, nurodydama jų ribas, o tas ribas tinkamai paskelbti.

10 straipsnis

1. Sala yra natūraliai susiformavusi vandens apsupta sausuma, kuri potvynio metu lieka iškilusi virš vandens paviršiaus.
2. Salos teritorinė jūra yra nustatoma pagal šių straipsnių nuostatas.

11 straipsnis

1. Jūros dugno iškilimas, kuris pastebimas atoslūgių metu, yra natūraliai susiformavusi vandens apsupta sausuma, iškilusi virš vandens atoslūgio metu, bet panyranti po vandeniu potvynio metu. Jei jūros dugno iškilimas, pastebimas atoslūgių metu, yra visas ar iš dalies nutolęs nuo žemyninės dalies ar salos per atstumą, kuris neviršija teritorinės jūros pločio, tai tokio iškilimo didžiausio atoslūgio linija gali būti naudojama kaip bazinė linija teritorinės jūros pločiui matuoti.
2. Jei visas jūros dugno iškilimas, pastebimas atoslūgių metu, yra nutolęs nuo žemyninės dalies ar salos per atstumą, kuris viršija teritorinės jūros plotį, tai jis neturi savo teritorinės jūros.

12 straipsnis

1. Jei dviejų valstybių krantai yra priešais vienas kitą ar greta vienas kito, nė viena iš šių dviejų valstybių neturi teisės, jei jos nėra sudariusios kitokio susitarimo, išplėsti savo teritorinės jūros už vidurinės linijos, kurios kiekvienas taškas yra vienodai nutolęs nuo artimiausių bazinių linijų taškų, nuo kurių yra matuojamas kiekvienos iš tų dviejų valstybių teritorinės jūros plotis. Tačiau šios straipsnio dalies nuostatos nėra taikomos, jei dėl istoriškai susiklosčiusių nuosavybės teisių ar kitų ypatingų aplinkybių tų dviejų valstybių teritorines jūras būtina delimituoti kitu būdu, neatitinkančiu minėtų nuostatų.
2. Dviejų valstybių, kurių krantai yra priešais vienas kitą ar greta vienas kito, teritorinių jūrų delimitacinė linija pažymima šių pakrantės valstybių oficialiai pripažįstamuose stambaus mastelio jūrų žemėlapiuose.

13 straipsnis

Jei upė įteka tiesiai į jūrą, bazinė linija yra laikoma per upės žiotis išvesta tiesioji linija, jungianti didžiausio atoslūgio linijos taškus abiejuose jos krantuose.

III SKYRIUS. TAIKAUS PLAUKIMO TEISĖ

A poskyris. Visiems laivams taikomos taisyklės

14 straipsnis

1. Pagal šių straipsnių nuostatas visų valstybių – tiek pakrantės, tiek ir kitų, – laivai naudojami taikaus plaukimo teritorine jūra teise.
2. Toks plaukimas reiškia navigaciją per teritorinę jūrą, kai siekiama arba kirsti ją neįplaukiant į vidaus vandenį, arba įplaukti į vidaus vandenį, arba išplaukti į atvirąją jūrą iš vidaus vandenų.
3. Plaukimo metu laivas gali sustoti ir nuleisti inkarą, tačiau tik tuo atveju, jei tai yra susiję su įprasta navigacija arba yra būtina dėl nenugalimos jėgos ar nelaimės.
4. Plaukimas yra laikomas taikiu, jei jis nekelia grėsmės pakrantės valstybės taikai, tvarkai ir saugumui. Toks plaukimas turi būti vykdomas vadovaujantis šiais straipsniais ir kitomis tarptautinės teisės normomis.

5. Užsienio žvejybos laivų plaukimas teritorine jūra nėra laikomas taikiu, jei jie nesilaiko pakrantės valstybės priimtų ir paskelbtų įstatymų bei kitų teisės aktų, kuriais siekiama užkirsti kelią tokiems laivams žvejoti jos teritorinėje jūroje.

6. Povandeniniai laivai turi plaukti jūros paviršiumi ir iškelti savo vėliavą.

15 straipsnis

1. Pakrantės valstybė turi netrukdyti taikiam plaukimui teritorine jūra.

2. Pakrantės valstybė turi tinkamu būdu paskelbti apie bet kokius jai žinomus navigacijos pavojus savo teritorinėje jūroje.

16 straipsnis

1. Pakrantės valstybė savo teritorinėje jūroje gali imtis reikiamų priemonių, kad sutrukdytų plaukimui, kuris nėra taikus.

2. Laivams, plaukiantiems į vidaus vandenį, pakrantės valstybė taip pat turi teisę taikyti reikiamas priemones, kad užkirstų kelią tokių laivų įleidimo į vidaus vandenį tvarkos pažeidimams.

3. Atsižvelgdama į šio straipsnio 4 dalies nuostatas, pakrantės valstybė, nediskriminuodama užsienio laivų, gali laikinai sustabdyti užsienio laivų taikų plaukimą per tam tikrus savo teritorinės jūros rajonus, jei toks sustabdymas yra būtinas tos valstybės saugumui užtikrinti. Toks sustabdymas įsigalioja tik po to, kai apie jį yra tinkamu būdu paskelbiama.

4. Negalima sustabdyti užsienio laivų taikaus plaukimo tarptautinei laivybai naudojamais sąsiauriais tarp dviejų atvirosios jūros dalių arba tarp atvirosios jūros ir užsienio valstybės teritorinės jūros.

17 straipsnis

Užsienio laivai, naudodamiesi taikaus plaukimo teise, turi laikytis visų pakrantės valstybės įstatymų ir kitų teisės aktų, priimtų vadovaujantis šiais straipsniais ir kitomis tarptautinės teisės normomis, visų pirma su susisiekimu ir laivyba susijusių įstatymų ir kitų teisės aktų.

B poskyris. Prekybiniais laivams taikomos taisyklės

18 straipsnis

1. Iš užsienio laivų negali būti renkamos rinkliavos vien todėl, kad jie plaukia teritorine jūra.

2. Iš teritorine jūra plaukiančio užsienio laivo gali būti renkamos rinkliavos tik kaip užmokestis už konkrečias tam laivui suteiktas paslaugas. Tokios rinkliavos renkamos nediskriminuojant.

19 straipsnis

1. Pakrantės valstybė nevykdo baudžiamosios jurisdikcijos teritorine jūra plaukiančiame užsienio laive, kad sulaikytų asmenį arba atliktų tyrimą dėl nusikaltimo, padaryto laive jam plaukiant, išskyrus šiuos atvejus:

a) jei nusikaltimo pasekmės liečia pakrantės valstybę;

b) jei nusikaltimas trikdo valstybės ramybę arba tvarką teritorinėje jūroje;

c) jei laivo kapitonas arba valstybės, su kurios vėliava plaukioja laivas, konsulas paprašo vietos valdžios institucijų pagalbos; arba

d) jei būtina užkirsti kelią neteisėtai prekybai narkotinėmis medžiagomis.

2. Ankstesnės nuostatos nekeičia pakrantės valstybės teisės imtis jos įstatymų numatytų priemonių, siekiant sulaikyti asmenį arba atlikti tyrimą užsienio laive, kuris plaukia teritorine jūra palikęs vidaus vandenį.

3. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytais atvejais pakrantės valstybė, jei laivo kapitonas to prašo, prieš imdamasi bet kokių priemonių apie tai praneša valstybės, su kurios vėliava plaukioja laivas, konsulinei įstaigai ir padeda tai įstaigai susisiekti su laivo įgula. Neatidėliotinais atvejais toks pranešimas gali būti daromas tuo pat metu, kai yra vykdomos minėtos priemonės.

4. Spręsdama, ar reikia sulaikyti asmenį ir koku būdu tai padaryti, vietos valdžia turi tinkamai atsižvelgti į laivybos interesus.

5. Pakrantės valstybė negali imtis jokių veiksmų užsienio laive, plaukiančiame teritorine jūra, kad sulaikytų asmenį ar atliktų tyrimą dėl nusikaltimo, padaryto prieš tai, kai laivas įplaukė į teritorinę jūrą, jei šis laivas, vykdamas iš užsienio uosto, tik plaukia teritorine jūra, neįplaukdamas į vidaus vandenį.

20 straipsnis

1. Pakrantės valstybė neturi stabdyti užsienio laivo, plaukiančio teritorine jūra, ar nurodyti jam keisti kursą tam, kad pasinaudotų civiline jurisdikcija asmeniui, esančiam tame laive.

2. Pakrantės valstybė negali imtis vykdomųjų veiksmų ar areštuoti laivą dėl iškeltos civilinės bylos, išskyrus tuos atvejus, kai įsipareigojimus prisiėmė pats laivas ir atsakomybė atsirado pačiam laivui jam plaukiant pakrantės valstybės vandenimis ar tokio plaukimo tikslais.

3. Ankstesnė šio straipsnio dalis nekeičia pakrantės valstybės teisės pagal savo įstatymus imtis vykdomųjų veiksmų ar areštuoti dėl civilinės bylos laivą, esantį teritorinėje jūroje arba plaukiantį teritorine jūra po to, kai jis paliko vidaus vandenį.

C poskyris. Valstybiniais ne karo laivams taikomos taisyklės

21 straipsnis

Šio skyriaus A ir B poskyrių taisyklės taikomos ir komerciniais tikslais naudojamiems valstybiniais laivams.

22 straipsnis

1. Šio skyriaus A poskyrio ir 18 straipsnio taisyklės taikomos nekomerciniais tikslais naudojamiems valstybiniais laivams.

2. Išskyrus ankstesnėje šio straipsnio dalyje nurodytas išimtis, jokia šių straipsnių nuostata nepažeidžia imunitetų, kuriuos tokiems laivams suteikia šie straipsniai ir kitos tarptautinės teisės normos.

D poskyris. Karo laivams taikoma taisyklė

23 straipsnis

Jei karo laivas nesilaiko pakrantės valstybės taisyklių dėl plaukimo teritorine jūra ir ignoruoja bet kokius jam skirtus reikalavimus jį laikyti, pakrantės valstybė gali pareikalauti, kad toks karo laivas paliktų teritorinę jūrą.

II DALIS

GRETUTINĖ ZONA

24 straipsnis

1. Gretimoje teritorinei jūrai atvirosios jūros zonoje pakrantės valstybė gali vykdyti kontrolę, kurios reikia siekiant:

- a) užkirsti kelią muitinės, mokesčių, imigracijos ar sanitarinių taisyklių pažeidimams jos teritorijoje ar teritorinėje jūroje;
- b) nubausti už aukščiau minėtų taisyklių pažeidimą, padarytą jos teritorijoje ar teritorinėje jūroje.

2. Gretutinė zona negali tęstis toliau kaip dvylika mylių nuo bazinės linijos, nuo kurios yra matuojamas teritorinės jūros plotis.

3. Jei dviejų valstybių krantai yra priešais vienas kitą ar greta vienas kito, nė viena iš šių dviejų valstybių neturi teisės, jei jos nėra sudariusios kitokio susitarimo, išplėsti savo gretutinės zonos už vidurinės linijos, kurios kiekvienas taškas yra vienodai nutolęs nuo artimiausių bazinių linijų taškų, nuo kurių yra matuojamas kiekvienos iš tų dviejų valstybių teritorinės jūros plotis.

III DALIS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

25 straipsnis

Šios Konvencijos nuostatos nekeičia konvencijų ir kitų tarptautinių susitarimų, galiojančių tarp Valstybių, jų Šalių.

26 straipsnis

Ši Konvencija iki 1958 m. spalio 31 d. pateikiama pasirašyti visoms valstybėms, Jungtinių Tautų Organizacijos ar bet kurios jos specializuotos agentūros narėms, ir visoms kitoms valstybėms, kurias Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinė Asamblėja pakviečia tapti šios Konvencijos Šalimis.

27 straipsnis

Ši Konvencija turi būti ratifikuota. Ratifikavimo dokumentai deponuojami Jungtinių Tautų Organizacijos Generaliniam Sekretoriui.

28 straipsnis

Prie šios Konvencijos gali prisijungti visos 26 straipsnyje nurodytų kategorijų valstybės. Prisijungimo dokumentai deponuojami Jungtinių Tautų Organizacijos Generaliniam Sekretoriui.

29 straipsnis

1. Ši Konvencija įsigalioja trisdešimtą dieną nuo tos dienos, kai Jungtinių Tautų Organizacijos Generaliniam Sekretoriui deponuojamas dvidešimt antrasis ratifikavimo ar prisijungimo dokumentas.

2. Kiekvienai valstybei, prisijungiančiai prie šios Konvencijos po to, kai deponuojamas dvidešimt antrasis ratifikavimo ar prisijungimo dokumentas, Konvencija įsigalioja trisdešimtą dieną nuo tos dienos, kai ta valstybė deponuoja savo ratifikavimo ar prisijungimo dokumentą.

30 straipsnis

1. Praėjus penkerių metų laikotarpiui nuo šios Konvencijos įsigaliojimo dienos, bet kuri Susitariančioji Šalis gali bet kuriuo metu Jungtinių Tautų Organizacijos Generaliniam Sekretoriui skirtu rašytiniu pranešimu paprašyti peržiūrėti šią Konvenciją.

2. Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinė Asamblėja nusprendžia, kokių veiksmų, jei jie būtini, reikia imtis dėl tokio prašymo.

31 straipsnis

Jungtinių Tautų Organizacijos Generalinis Sekretorius praneša visoms Jungtinių Tautų Organizacijos valstybėms narėms ir kitoms 26 straipsnyje nurodytoms valstybėms apie:

a) šios Konvencijos pasirašymus ir ratifikavimo ar prisijungimo dokumentų deponavimus pagal 26, 27 ir 28 straipsnius;

b) šios Konvencijos įsigaliojimo datą pagal 29 straipsnį;

c) prašymus dėl Konvencijos peržiūrėjimo pagal 30 straipsnį.

32 straipsnis

Šios Konvencijos originalas, kurio tekstai anglų, ispanų, kinų, prancūzų ir rusų kalbomis yra autentiški, deponuojamas Jungtinių Tautų Organizacijos Generaliniam Sekretoriui; jis perduoda patvirtintas šios Konvencijos kopijas visoms 26 straipsnyje nurodytoms valstybėms.

TAI PATVIRTINDAMI, toliau nurodyti tinkamai savo Vyriausybių įgalioti atstovai pasirašė šią Konvenciją.

PRIIMTA tūkstantis devyni šimtai penkiasdešimt aštuntų metų balandžio dvidešimt devintą dieną Ženevoje.
